

100
VALITUD
NOVELLI

IV RAAMAT

O. HENRY

O. HENRY

100 SELECTED STORIES

Esmakordselt eesti keeles.

Raamatu eesti keeles kirjastamise õigus kuulub
eranditult kirjastusele E R S E N.

Antud raamatu materjalide ükskõik milline kasutamine
kas tervikuna või osaliselt ilma valdaja loata on õigusvastane
ja seadusega karistatav.

Toimetanud Virve Pillau
Korrektor Mari Mets

Trükitväljaanne © 2002 Kirjastus E R S E N
Elektroniline väljaanne © 2011 Kirjastus ERSEN
Raamatu nr 10540

I S B N 978-9949-20-199-0

Kirjastuse ERSEN kõiki e-raamatuid võite osta Interneti-poest
aadressil www.ebooks.ee

SISUKORD

MÕISTA, MÕISTA	7
MAETUD VARANDUS.....	22
VÕIDUHETK.....	35
PEAKÜTT.....	51
VIIMANE TRUBADUUR.....	67
NUHID	82
VÖLUTARI LEIVAPÄTSID	90
RONGIRÖÖV.....	95
ODYSSEUS JA KOER-MEES	111
MORPHEUSE HAARDES.....	120
ÕNNETOOV KUMMITUS.....	126
JIMMY HAYES JA MURIEL.....	137
RÄNDURI UKS	145
HARGRAVESI TEISIK.....	158

MÕISTA, MÕISTA

SIIN on juhised Carteret & Carteret Veskiseadmete ja Rihmüle-kannete kontori leidmiseks.

Mine piki Broadwayd lõunasse, ületa Rikkurite, Pagarite ja Surnumatjate liin ja mine edasi, kuni jõuad Rahakraapijate suguharu Suurde Kanjonisse. Seejärel pööra vasakule, siis paremale, põika kõrvale käsikärust ja nelikrakendi veetavast kahetonnise veovankri lahtiläinud päraluugist ning keksle, hüple ja hüppa mööda kõnnitee graniitäärt sennapoole, kus seisab kahekümne ühe korruseline kivist, rauast ja sünteetilisest materjalist mägi. Carteret & Carteret kontor on kahekümnendal korrusel. Tehas, kus toodetakse veskiseadmeid ja rihmülekandeid, on Brooklynis. Vaevalt, et seal toodetavad tarbekaubad ja Brooklyn sulle huvi pakuvad, niisiis jäägem ühevaatuselise, ühe tegevuspaigaga näidendi piiresse, vähendades seega lugeja vaeva ja suurendades vastavalt toimetaja oma. Niisiis, kui sul on julgust silmitsi seista nelja tegelaskujuga ja Carteret & Carteret jooksupoisi Percivaliga, siis istu kontori ooteruumi lakitud toolile ja vaata pealt väikest komöödiat Vanast Neegrist, Kapsliga Uurist ja Avameelsest Küsimusest. Nagu sa peagi näed, on suurem osa laenatud kadunud härra Frank Stocktonilt.

Enne kui tegevustiku juurde asume, tuleb sul läbi lugeda bioograafia, mis loodetavasti ei puuduta mõnda su hella kohta. Nimelt

olen leiutanud suhkruvaabaga hiniinipilli, mille mõru sisu on magusaga varjatud.

Carteretid olid, või – vastu tulles Columbia Ülikooli professorite grammatikareeglitele – oli vana Virginia perekond. Kunagi kandsid selle perekonna džentelmenid siidžaboosid, nende silmapiir oli pilvitu ning neile kuulusid suured istandused ja palju orje, keda põletada. Sõda vähendas nende varandust tublisti. (Märkasid kindlasti, et see iseloomustus on pihta pandud härra F. Hopkinson Smithilt, kuid seda mitte kiusust endiste ja praeguste “Carteretide” vastu.) Olgu, ükskõik, lähme edasi.

Carteretide juuri sügavamalt kaevates jõuame aastasse 1620. See oli aasta, kui esimesed kaks Ameerika Cartereti üle ookeani purjetasid, kuigi nende sõidupiletid olid erinevad. Üks vendadest, inglise puritaan John, ületas ookeani “Mailillega” ning temast sai New Englandi uusasunik. Oled kindlasti ta pilti näinud tänapäevaste ajakirjade kaasi kaunistamas, kus ta, püss käes, sügavas lumemes kalkunitele jahti peab. Teine vend, Blandford Carteret, ületas suure lombi isikliku brigantiiniga, maabus Virginia rannikul ja temast sai Virginia uusasunik. John austas hardalt äritaipu, Blandfordi uhkust, džuulepit, laskeosavust ja ääretuid orjade haritud istandusi.

Siis algas Kodusõda – jutustuse huvides pean tegema mõned vahelelõiked. Niisiis: Stonewall Jackson lasti maha; Lee andis alla; Grant sõitis ümber maailma; puuvilla hind langes üheksa sendini; leiutati Vana Crow’ viski ja Jim Crowni auto; Seitsmekümne Üheksas Massachusettsi Vabatahtlike Salk tagastas Lundy Liinil Üheksakümne Seitsmendale Alabama Suaavisalgale Chelsea vanarõivakauplusest ostetud lahingulipu, mida oli hoidnud Skzchnzski-nimeline mees; Georgia saatis presidendile kuuekümnenaelase vesi-

meloni – ning lõpuks jõudiski kätte aeg, mil meie lugu algab. Jumaluke! Oli see alles treeningpoks! Pean tõesti oma Aristotelese jutuuskuse tolmust puhtaks pühkima.

Jänki Carteretid tulid New Yorki enne sõda. Nende eramu, nagu ka Rihmülekannete ja Veskiseadmete tehas, oli vanamoodne, upsakas ja soliidne nagu mõni vana Ida-India teeimportija kontserni oma, millest sa oled Dickens'i raamatutest lugenud. Sõja ajal liikus nende kohta mitmeidki kuulujutte, kuid mitte piisavalt palju, et nende äri mõjutada.

Sõja ajal ja pärast seda kaotas Blandford Carteret oma istandused, džuulepi, laskeosavuse ja elu. Peale uhkuse polnud tal järeלטulijatele suurt midagi pärandada. Nii juhtuski, et Blandford Carteret V suundus viieteistkümnenda aastana Põhja õnne otsima ning asutas veskiseadmete ja rihmülekannete tehase, selle asemel, et isa au ja kuulsuse nimel oma vaesunud perekonna kokkukuivanud aakritel rebaseid küttida. Veskiseadmetega oli poiss naelapea pihta tabanud ja kahekümne viie aastana istus ta oma kontoris koos võrdväärse partneri Johniga, kes oli püssi-kalkuni haru viies järeלטulija. Siit saabki meie lugu alguse.

Noormehed olid ühevanused, ühtmoodi siledate nägudega, elava, vaba käitumisega ja hea kehaehitusega, mis andis aimu vaimsest ja kehalisest kiirusest. Nad olid korralikult raseeritud, sinises saržis, kandsid õlgkaabut ja pärl-lipsunõela nagu teisedki newyorklased, kes võivad samahästi olla nii miljonärid kui ka reklaamiagendid.

Ühel õhtupoolikul avas Blandford Carteret firma erakontoris talle toodud kirja. Lugenud selle läbi, kihistas ta peaaegu minuti naerda. John vaatas küsivalt oma kirjutuslaua tagant talle otsa.

“See on mu emalt,” sõnas Blandford. “Loen sulle naljakamad kohad ette. Kõigepealt informeerib ta mind loomulikult kodukandi uudistest ja paneb südamele, et hoiaksin jalad veest ja ennast muusikalistest komöödiatest eemale. Pärast seda tuleb lammaste ja sigade sünni ja surma statistika ning selle aasta nisusaagi prognoos. Aga siis kirjutab ta midagi, mis tasub ette lugemist. Siin see on:

“Ja sa kujutle vaid! Vana onu Jake, kes eelmisel kolmapäeval sai seitsmekümne kuueseks, tahab reisima minna. Ta ei räägi muust, kui et peab New Yorki minema ja “noort master Blandfordi” nägema. Hoolimata kõrgest east on ta mõistus endiselt selge, niisiis laskin tal minna. Ma ei saanud talle ära öelda, sest mulle tundus, et sellesse ainsasse reisi laia maailma on koondunud kõik tema lootused ja soovid. Sa tead ju, et ta on istanduses sündinud ning pole oma elu jooksul sellest kümnegi miili kaugusel käinud. Kuid sõjaajal oli ta su isa ihuteener, on alati olnud perekonna ustav vasall ja teener. Oled sageli näinud kulduuri – kella, mis kuulus su isale ja vanaisale. Ütlesin onu Jake’ile, et nüüd on see sinu oma ning ta palus mind, et lubaksin tal selle enda kätte võtta ning isiklikult sulle üle anda.

Niisiis andsin hoolikalt kitsenahksesse kotikesse pandud uuri talle ning uhkust ja tähtsust täis kuninglik käskjalg toob selle sulle. Andsin talle nii palju raha, mis peaks katma ta sõidu- ja kahenädalase linnas elamise kulud. Soovin, et veenduksid isiklikult, et ta end linnas mugavalt tunneks. Suurt tüli Jake sulle ei tee – ta on täiesti võimeline ise toime tulema. Kuid olen ajalehtedest lugenud, et aafrika piiskoppidel ja värvilistel võimukandjatel on jänki metropolides raskusi toidu ja peavarju hankimisega. Võib-olla on see õige, kuigi ma ei näe põhjust, miks peaks linna

parimas hotellis keeldutama Jake'i vastu võtmast. Kuid seadus on seadus ja seda peab austama.

Juhatasin talle üksipulgi, kust sind leida ja pakkisin isiklikult ta reisikoti. Sul pole vaja endale tema pärast tüli teha, kuid loodan väga, et hoolitsed, et ta end mugavalt tunneks. Võta vastu uur, mida ta sulle tooma tuli. See on küll rohkem iluasi, kuid seda on kandnud tõelised Carteretid, sellel pole ühtki plekki ning see käib siiani täpselt. Selle sulle toomine on vanale Jake'ile elu suurim sündmus ja lõbu. Tahtsin, et ta saaks väikese lõbusõidu teha enne, kui on liiga hilja. Oled tihti kuulnud lugu, kuidas Jake, kes oli ise raskest haavatud, roomas üle Chancellorsville'i lahinguvälja verise rohu sinna, kus lamas su isa, kuul südames, ja võttis ta taskust uuri, et see jänkide kätte ei satuks.

Niisiis, poeg, kohtle vanameest kui habrast, kuid väärtuslikku sidet, mis ühendab sind vana aja ja koduga.

Oled nii kaua kodust ära olnud ning elanud inimeste seas, keda meie võõristame, et ma pole kindel, kas Jake su esimesest pilgust ära tunneb. Kuid vanamehel on terav taju ning kaldun arvama, et ta Virginia Cartereti siiski ära tunneb. Ma ei usu, et kümme aastat jänkidemaal on mu poissi nii palju muutnud. Olgu, kuidas on, kuid sina tunned Jake'i kindlasti ära. Panin talle kaheksateist maniskit kaasa. Kui sul tuleb juurde osta, siis tema number on 15½. Palun veendu, et ta õige numbri saaks. Muidu ei tee ta sulle üldse tüli.

Kui sa tööga liiga hõivatud pole, oleksin väga tänulik, kui leiaksid talle söögikoha, kus pakutakse valget maisileiba ja hoolitseksid, et ta kingi su kontoris ega tänaval jalast ära ei võtaks. Ta parem jalg kipub tursuma ning tal on see kombeks, kui ta tahab end mugavalt tunda.

Kui sul juhuslikult aega on, loe ta taskurätid üle, kui need pesumajast tagasi tulevad. Otsin talle linnasõiduks tosin uut. Selleks ajaks, kui kiri sinuni jõuab, peaks ta kohal olema. Käskisin tal linna jõudes otse sinu kontorisse minna.”

Blandford oli just lugemise lõpetanud, kui midagi juhtus (nii nagu see jutustustes ja lavalaudadel peab olema).

Sisse tuli jooksupoiss Percival ja teatas veskiseadmeid ja rihm-ülekandeid jälestava ilmega, et ukse taga ootab mustanahaline džentelmen ja küsib härra Blandford Cartereti.

“Kutsu ta sisse,” sõnas Blandford tõustes.

John Carteret keeras end pöördtooliga ringi ja ütles Percivalile: “Las ta ootab paar minutit. Anname sulle teada, kui võid ta sisse lasta.”

Seejärel pöördus ta onupoja poole, manas näole Carteretide laia naeratuset ja ütles: “Bland, olen alati olnud uudishimulik teada saada, mis vahet teie, kõrgid lõunaosariiklased, usute “meie” ja jänkide vahel olevat. Tean, et peate ennast otsesest liinist põlvnevaks ning vaatate Aadamale kui kõrvalharule, kuid ma pole iial aru saanud, miks. Ma pole kunagi taibanud, mis vahe meil on.”

“Olgu, John,” sõnas Blandford naerdes. “See, mida sa ei mõista, ongi vahe. Arvan, et ilmselt oli see feodaalne elustiil, mis tingib meie parunliku käitumise ja üleolekutunde.”

“Kuid nüüd pole te enam feodaalid,” ütles John. “Pärast seda, kui meie teid lakkisime ning võtsime teilt teie puuvilla ja muulad, olete sunnitud töötama nagu meie, “neetud jänkidki” – nagu te meid nimetate – oleme alati teinud. Kuid te olete täpselt sama uhked, suursugused ja kõrgid kui enne sõda. Niisiis pole see teie raha, mis seda põhjustab.”